

MÜHENDİSLİK MEKANİĞİ

STATİK

Behcet DAĞHAN

STATİK

İÇİNDEKİLER

1• GİRİŞ

- Skalerler ve Vektörler
- Newton Kanunları

2• KUVVET SİSTEMLERİ

- İki Boyutlu Kuvvet Sistemleri
- Üç Boyutlu Kuvvet Sistemleri

3• DENGİ

- Düzlemde Denge
- Üç Boyutta Denge

4• YAPILAR

- Düzlem Kafes Sistemler
- Çerçeveler ve Makinalar

5• SÜRTÜNME

6• KÜTLE MERKEZLERİ ve GEOMETRİK MERKEZLER

STATİK

2

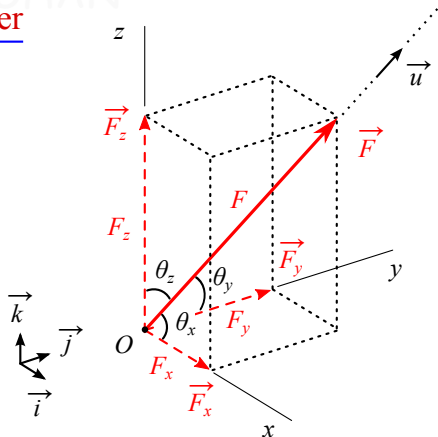
KUVVET SİSTEMLERİ

STATİK

2.2

Üç Boyutlu Kuvvet Sistemleri

Dik Bileşenler

$$\vec{u} \parallel \vec{F}$$

$$\vec{F} = \vec{F}_x + \vec{F}_y + \vec{F}_z$$

$$\vec{F} = F_x \vec{i} + F_y \vec{j} + F_z \vec{k}$$

$$\vec{F} = F (l \vec{i} + m \vec{j} + n \vec{k})$$

$$= \vec{u}$$

$$\vec{F} = F \vec{u}$$

\vec{F} ile aynı
yöndeki
birim vektör

$$F^2 = F_x^2 + F_y^2 + F_z^2$$

$$F_x = F \cos \theta_x = F l$$

$$F_y = F \cos \theta_y = F m$$

$$F_z = F \cos \theta_z = F n$$

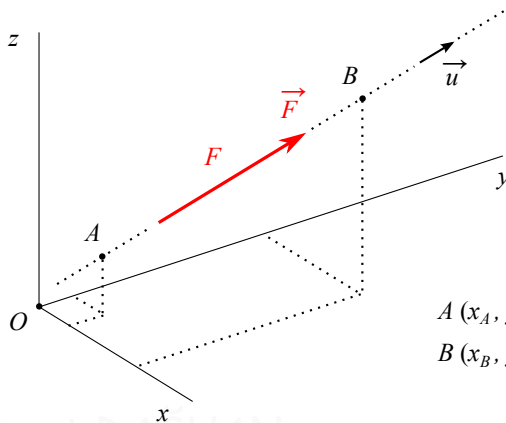
Doğrultman
kosinüsleri

$$l = \cos \theta_x$$

$$m = \cos \theta_y$$

$$n = \cos \theta_z$$

$$l^2 + m^2 + n^2 = 1$$

$$\vec{u} \parallel \vec{F} \parallel \vec{AB}$$

Kuvvetin tesir çizgisi üzerindeki A ve B gibi iki noktanın koordinatları biliniyorsa:

$$\vec{u} = \frac{\vec{AB}}{\overline{AB}}$$

$$\vec{F} = F \frac{\vec{AB}}{\overline{AB}}$$

\vec{AB} vektörü,
uç noktasının koordinatlarından
başlangıç noktasının koordinatları çıkarılarak yazılır.

$$\vec{AB} = (x_B - x_A) \vec{i} + (y_B - y_A) \vec{j} + (z_B - z_A) \vec{k}$$

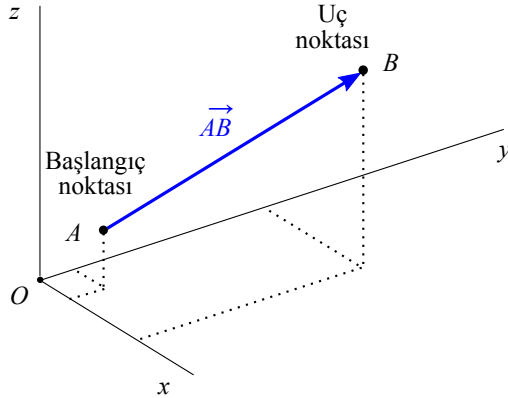
$$\overline{AB}^2 = (x_B - x_A)^2 + (y_B - y_A)^2 + (z_B - z_A)^2$$

Başlangıç ve uç noktasının koordinatları bilinen bir vektörün birim vektörler cinsinden yazılması için pratik bir yol

$A (x_A, y_A, z_A)$

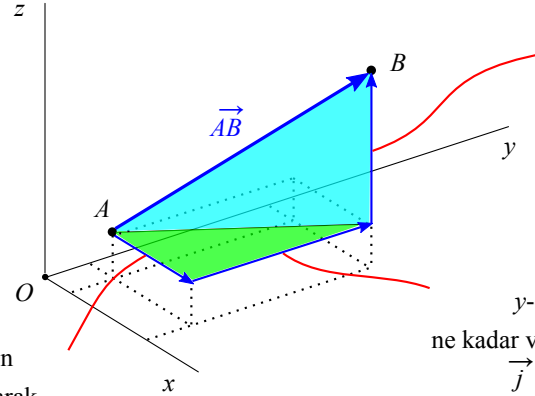
$B (x_B, y_B, z_B)$

$$\vec{AB} = (x_B - x_A) \vec{i} + (y_B - y_A) \vec{j} + (z_B - z_A) \vec{k}$$

A dan B ye giderken
 x -eksenine paralel olarak
 ne kadar ve ne yönde gittiğimize bakarak
 \vec{i} nin katsayısını buluruz.

$$\vec{AB} = (x_B - x_A) \vec{i} + (y_B - y_A) \vec{j} + (z_B - z_A) \vec{k}$$

A dan B ye giderken
 y -eksenine paralel olarak
 ne kadar ve ne yönde gittiğimize bakarak
 \vec{j} nin katsayısını buluruz.

$$\vec{AB} = (x_B - x_A) \vec{i} + (y_B - y_A) \vec{j} + (z_B - z_A) \vec{k}$$

A dan B ye giderken
 z -eksenine paralel olarak
 ne kadar ve ne yönde gittiğimize bakarak
 \vec{k} nin katsayısını buluruz.

$$\vec{AB} = (x_B - x_A) \vec{i} + (y_B - y_A) \vec{j} + (z_B - z_A) \vec{k}$$

A dan B ye giderken hangi sırayla gidildiğinin önemi yoktur.

Bir kuvvetin herhangi bir doğrultuya dik izdüşümünün skaler çarpım ile bulunması

Örnek olarak F kuvvetinin x -eksenine izdüşümünü bulalım.

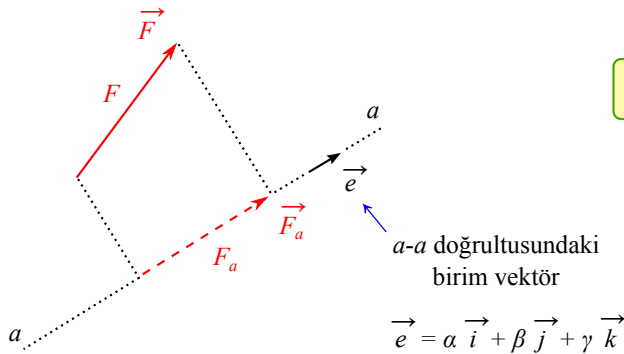
$$\begin{aligned}\vec{F} \cdot \vec{i} &= F(1) \cos \theta_x \\ F_x &= F \cos \theta_x\end{aligned}$$

$$F_x = \vec{F} \cdot \vec{i}$$

$$\vec{F}_x = F_x \vec{i}$$

$$\vec{F}_x = \vec{F} \cdot \vec{i} \vec{i}$$

Benzer şekilde:

$$\vec{F}_a = F_a \vec{e}$$

$$F_a = \vec{F} \cdot \vec{e}$$

$$\vec{F}_a = \vec{F} \cdot \vec{e} \vec{e}$$

$$\vec{F} \perp \vec{e} \text{ ise:}$$

$$F_a = 0$$

Bir kuvvetin herhangi bir doğrultuya dik izdüşümünün şiddeti, kuvvet ile doğrultu üzerindeki birim vektörün skaler çarpımı ile bulunur.

$$F_a = \vec{F} \cdot \vec{e}$$

$$\vec{F} = F(l \vec{i} + m \vec{j} + n \vec{k})$$

$$\vec{e} = \alpha \vec{i} + \beta \vec{j} + \gamma \vec{k}$$

$$F_a = F(l \alpha + m \beta + n \gamma)$$

Herhangi iki vektör arasındaki açının bulunması

$$\vec{P}_1 = P_1(l_1 \vec{i} + m_1 \vec{j} + n_1 \vec{k})$$

$$\vec{P}_2 = P_2(l_2 \vec{i} + m_2 \vec{j} + n_2 \vec{k})$$

$$\cos \theta = \frac{\vec{P}_1 \cdot \vec{P}_2}{P_1 P_2} = l_1 l_2 + m_1 m_2 + n_1 n_2$$

$$\theta = 90^\circ \iff l_1 l_2 + m_1 m_2 + n_1 n_2 = 0$$

Şekildeki CD kablusunun, direğin C noktasına uyguladığı 1.2 kN şiddetindeki çekme kuvveti T yi, x, y, z eksenlerindeki birim vektörler cinsinden yazınız.

Verilenler:

$$T = 1.2 \text{ kN}$$

$C(-1.5, 0, 4.5)$

$D(0,3,0)$

İstenenler:

$$\vec{T} = T_x \vec{i} + T_y \vec{j} + T_z \vec{k}$$

Çözüm

$$\vec{T} = T \frac{\vec{CD}}{\overline{CD}}$$

$$\overrightarrow{CD} = (x_D - x_C)\overrightarrow{i} + (y_D - y_C)\overrightarrow{j} + (z_D - z_C)\overrightarrow{k}$$

$$\vec{CD} = [0 - (-1.5)]\vec{i} + (3 - 0)\vec{j} + (0 - 4.5)\vec{k} \text{ m}$$

$$\vec{CD} = 1.5 \vec{i} + 3 \vec{j} - 4.5 \vec{k} \text{ m}$$

$$\overline{CD}^2 = (x_D - x_C)^2 + (y_D - y_C)^2 + (z_D - z_C)^2$$

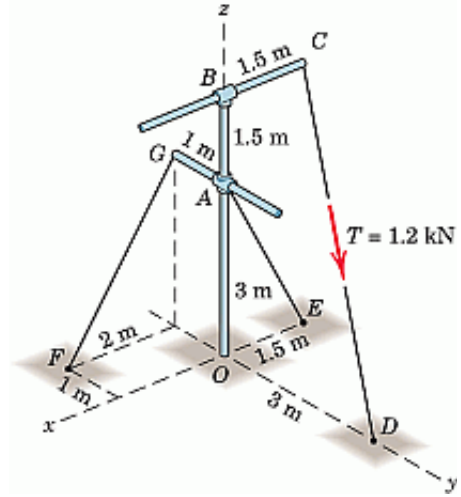
$$\overline{CD}^2 = (1.5)^2 + 3^2 + (-4.5)^2 \text{ m}^2$$

$$\overline{CD} = 5.61 \text{ m}$$

$$\vec{T} = 1.2 \frac{1.5 \vec{i} + 3 \vec{j} - 4.5 \vec{k}}{5.61} \text{ kN}$$

$$\vec{T} = 1.2 \frac{1.5}{5.61} \vec{i} + 1.2 \frac{3}{5.61} \vec{j} + 1.2 \frac{-4.5}{5.61} \vec{k} \text{ kN}$$

$$\vec{T} = 0.32 \vec{i} + 0.64 \vec{j} - 0.96 \vec{k} \text{ kN}$$

Örnek Problem 2/17

Şekildeki CD kablusunun, direğin C noktasına uyguladığı 1.2 kN şiddetindeki çekme kuvveti T nin, AE doğrultusuna dik izdüşümünün şiddetini bulunuz. Bir önceki problemin sonucunu kullanınız.

Verilenler:

$$\vec{T} = 0.32 \vec{i} + 0.64 \vec{j} - 0.96 \vec{k} \text{ kN}$$

$$A(0,0,3)$$

$$E(-1.5,0,0)$$

İstenenler:

$$T_{AE} = ?$$

Çözüm

$$\vec{u}_{AE} = \frac{\vec{AE}}{\overline{AE}}$$

$$\vec{AE} = (x_E - x_A) \vec{i} + (y_E - y_A) \vec{j} + (z_E - z_A) \vec{k}$$

$$\vec{AE} = (-1.5 - 0) \vec{i} + (0 - 0) \vec{j} + (0 - 3) \vec{k} \text{ m}$$

$$\vec{AE} = -1.5 \vec{i} - 3 \vec{k} \text{ m}$$

$$\overline{AE}^2 = (x_E - x_A)^2 + (y_E - y_A)^2 + (z_E - z_A)^2$$

$$\overline{AE}^2 = (-1.5)^2 + 0^2 + (-3)^2 \text{ m}^2$$

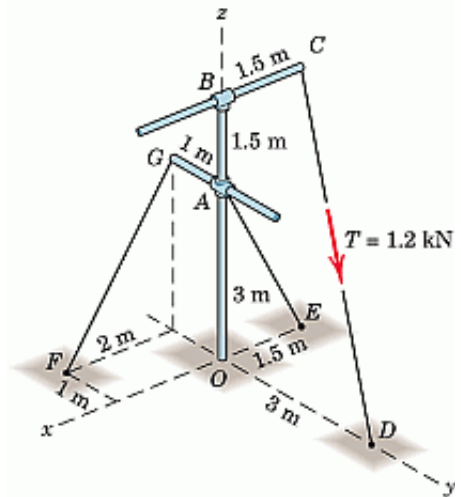
$$\overline{AE} = 3.35 \text{ m}$$

$$\vec{u}_{AE} = -0.45 \vec{i} - 0.9 \vec{k}$$

$$\vec{u}_{AE} = \alpha \vec{i} + \beta \vec{j} + \gamma \vec{k}$$

$$\vec{T} = T_x \vec{i} + T_y \vec{j} + T_z \vec{k}$$

$$\vec{T} = 0.32 \vec{i} + 0.64 \vec{j} - 0.96 \vec{k} \text{ kN}$$

$$T_{AE} = \vec{T} \cdot \vec{u}_{AE}$$

$$T_{AE} = T_x \alpha + T_y \beta + T_z \gamma$$

$$T_{AE} = 0.32(-0.45) + 0 + (-0.96)(-0.9) \text{ kN}$$

$$T_{AE} = 0.72 \text{ kN}$$

Örnek Problem 2/18

Şekildeki gerdirme tertibatı OA kablосundaki çekme kuvveti 5 kN oluncaya kadar sıkılmıştır.

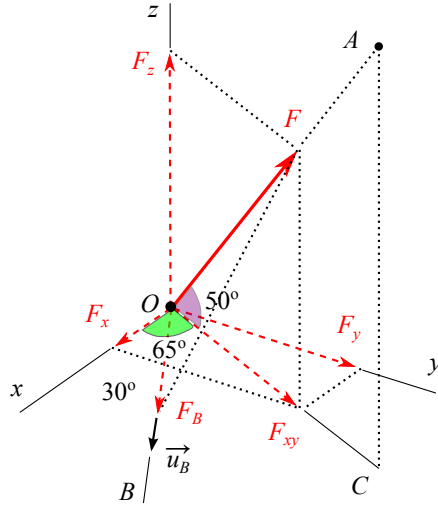
Kablonun O noktasına uyguladığı \vec{F} kuvvetini \vec{i} , \vec{j} , \vec{k} birim vektörleri cinsinden yazınız.

Ayrıca \vec{F} kuvvetinin OB doğrultusuna dik izdüşümünün şiddetini bulunuz.

OB ve OC doğruları x - y düzlemi içinde yer almaktadır.

Verilenler:

$$F = 5 \text{ kN}$$

İstenenler:

$$\vec{F} = F_x \vec{i} + F_y \vec{j} + F_z \vec{k}$$

$$F_B = ?$$

Çözüm

$$F_{xy} = F \cos 50^\circ$$

$$F_x = F_{xy} \cos 65^\circ = F \cos 50^\circ \cos 65^\circ$$

$$F_y = F_{xy} \sin 65^\circ = F \cos 50^\circ \sin 65^\circ$$

$$F_z = F \sin 50^\circ$$

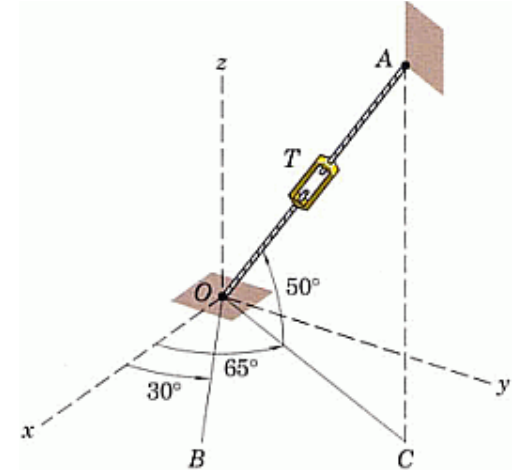
$$F_x = 5 \cos 50^\circ \cos 65^\circ$$

$$F_y = 5 \cos 50^\circ \sin 65^\circ$$

$$F_z = 5 \sin 50^\circ$$

$$\vec{F} = F_x \vec{i} + F_y \vec{j} + F_z \vec{k}$$

$$\vec{F} = 1.36 \vec{i} + 2.91 \vec{j} + 3.83 \vec{k} \text{ kN}$$

$$\vec{u}_B = \cos 30^\circ \vec{i} + \sin 30^\circ \vec{j}$$

$$F_B = \vec{F} \cdot \vec{u}_B$$

$$F_B = 1.36 \cos 30^\circ + 2.91 \sin 30^\circ$$

$$F_B = 2.63 \text{ kN}$$

Örnek Problem 2/19

Şekildeki F kuvvetinin şiddeti 2 kN dur ve A dan B ye doğru yönelmiştir. F nin CD doğrultusuna dik izdüşümünü hesaplayınız ve F ile CD arasındaki açı θ yı bulunuz.

Verilenler:

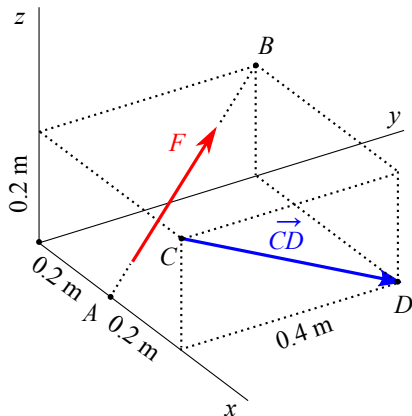
$$F = 2 \text{ kN}$$

$$A (0,2,0,0)$$

$$B (0,0,4,0,2)$$

$$C (0,4,0,0,2)$$

$$D (0,4,0,4,0)$$

Çözüm

$$\vec{AB} = -0.2 \vec{i} + 0.4 \vec{j} + 0.2 \vec{k} \text{ m}$$

$$\overline{AB}^2 = (-0.2)^2 + 0.4^2 + 0.2^2 \text{ m}^2$$

$$\overline{AB} = 0.49 \text{ m}$$

$$\vec{CD} = 0.4 \vec{j} - 0.2 \vec{k} \text{ m}$$

$$\overline{CD}^2 = 0.4^2 + (-0.2)^2 \text{ m}^2$$

$$\overline{CD} = 0.447 \text{ m}$$

$$\vec{F} = F_x \vec{i} + F_y \vec{j} + F_z \vec{k} = F \frac{\vec{AB}}{\overline{AB}}$$

$$\vec{u}_{CD} = \alpha \vec{i} + \beta \vec{j} + \gamma \vec{k} = \frac{\vec{CD}}{\overline{CD}}$$

$$\vec{F} = -2 \frac{0.2}{0.49} \vec{i} + 2 \frac{0.4}{0.49} \vec{j} + 2 \frac{0.2}{0.49} \vec{k} \text{ kN}$$

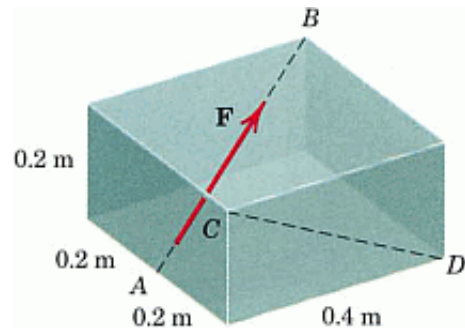
$$\vec{u}_{CD} = 0.894 \vec{j} - 0.447 \vec{k}$$

$$\vec{F} = -0.82 \vec{i} + 1.63 \vec{j} + 0.82 \vec{k} \text{ kN}$$

İstenenler:

$$F_{CD} = ?$$

$$\theta = ?$$

$$F_{CD} = \vec{F} \cdot \vec{u}_{CD}$$

$$F_{CD} = F_x \alpha + F_y \beta + F_z \gamma$$

$$F_{CD} = 1.63(0.894) + 0.82(-0.447) \text{ kN}$$

$$F_{CD} = 1.09 \text{ kN}$$

$$F_{CD} = \vec{F} \cdot \vec{u}_{CD} = F \cos \theta$$

$$\cos \theta = \frac{F_{CD}}{F}$$

$$\theta = 56.8^\circ$$

Moment

Moment, bir kuvvetin herhangi bir eksene göre döndürme etkisidir.

Bir kuvvetin kendi tesir çizgisi ile kesişen bir eksene göre momenti yoktur.

Tesir çizgisine paralel olan bir eksene göre de momenti yoktur.

Moment vektörel bir büyüklüktür.

Moment vektörünü \vec{M} ile göstereceğiz.

Moment vektörünün yönü sağ el kuralı ile bulunur.

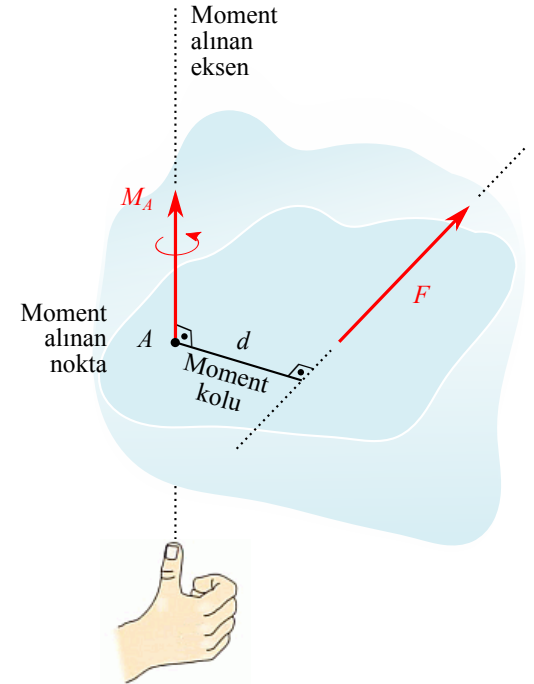
Sağ elimizin dört parmağını kuvvet yönünde tutup avucumuzun içini moment alınan eksene döndürüp avucumuzu kapattığımız zaman baş parmağımız moment vektörünün yönünü gösterir.

Bir noktaya göre moment

Bir kuvvetin bir noktaya göre momenti, kuvvet ile noktanın içinde bulunduğu düzleme dik olan ve moment alınan noktadan geçen bir eksene göre döndürme etkisidir.

Bir noktaya göre alınan momentin şiddeti:

$$M_A = F d$$

Behçet DAĞHAN

Behçet DAĞHAN

İki boyutlu kuvvet sistemini oluşturan kuvvetlerin momentleri genellikle içinde bulundukları düzlemde yer alan bir noktaya göre alındığı için, moment vektörlerinin tamamı birbirine paraleldir. Dolayısı ile sadece şiddetleri ile ilgilenmek ve yönlerini de pozitif-negatif işaretlerle belirtmek yeterli olmaktadır.

Fakat üç boyutlu kuvvet sistemini oluşturan kuvvetlerin herhangi bir noktaya göre momentlerinin oluşturduğu sistem de üç boyutludur. Yani moment vektörleri birbirine paralel değildir.

$$\vec{M}_A = \vec{M}_{Ax} + \vec{M}_{Ay} + \vec{M}_{Az}$$

$$\vec{M}_A = M_{Ax} \vec{i} + M_{Ay} \vec{j} + M_{Az} \vec{k}$$

Bir kuvvetin bir noktaya göre momentini vektörel çarpımla bulabiliriz.

$$\vec{M}_A = \vec{r} \times \vec{F}$$

$$M_A = r F \sin \alpha$$

$$M_A = F d$$

$$M_A = F r \sin \alpha$$

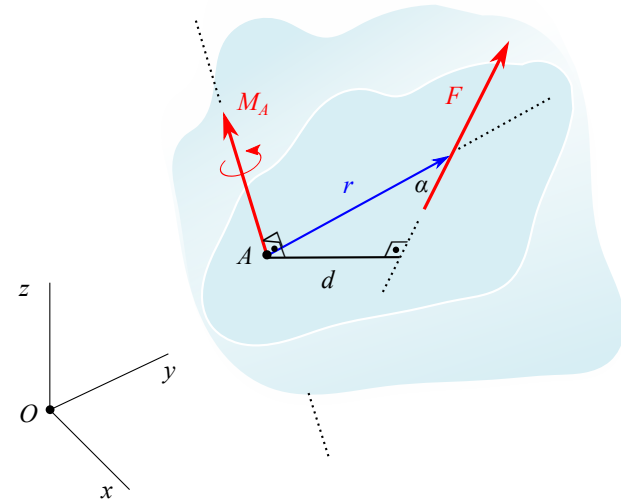
$$d = r \sin \alpha$$

r vektörü, moment alınan noktadan başlar, kuvvetin tesir çizgisi üzerinde herhangi bir noktada biter.

$$\vec{M}_A = \vec{r} \times \vec{F} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ r_x & r_y & r_z \\ F_x & F_y & F_z \end{vmatrix}$$

$$\vec{M}_A \neq \vec{F} \times \vec{r}$$

Behçet DAĞHAN

Behçet DAĞHAN

Moment alınan noktadan geçen herhangi bir eksene göre moment

$$\vec{M}_\lambda = \vec{M}_{A\lambda} \quad : A \text{ dan geçen } \lambda \text{ eksenine göre moment}$$

$$\vec{e} = \alpha \vec{i} + \beta \vec{j} + \gamma \vec{k} \quad : \lambda \text{ eksenini üzerindeki birim vektör}$$

$$\left. \begin{aligned} M_\lambda &= M_{A\lambda} = \vec{M}_A \cdot \vec{e} \\ \vec{M}_A &= \vec{r} \times \vec{F} \end{aligned} \right\}$$

$$M_\lambda = \vec{r} \times \vec{F} \cdot \vec{e}$$

$$\begin{aligned} \vec{r} &= r_x \vec{i} + r_y \vec{j} + r_z \vec{k} \\ \vec{F} &= F_x \vec{i} + F_y \vec{j} + F_z \vec{k} \end{aligned}$$

$$M_\lambda = \begin{vmatrix} r_x & r_y & r_z \\ F_x & F_y & F_z \\ \alpha & \beta & \gamma \end{vmatrix}$$

$$\vec{F} = F(l \vec{i} + m \vec{j} + n \vec{k})$$

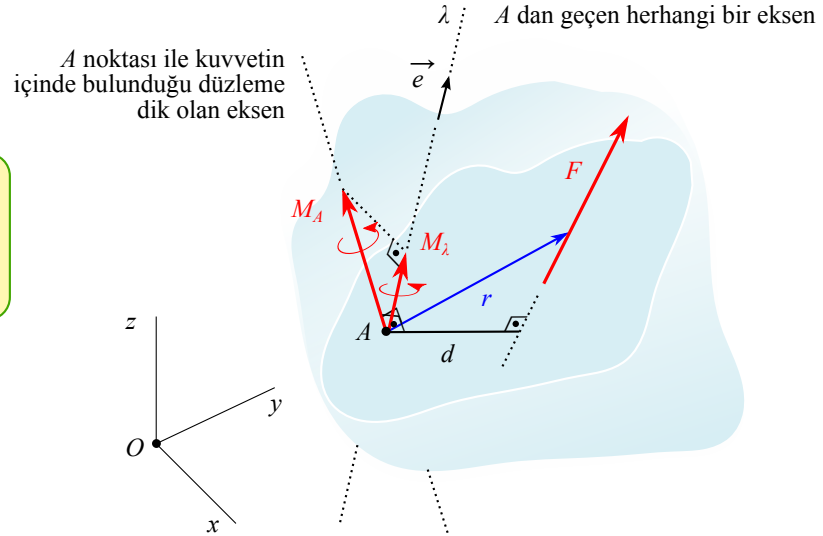
$$M_\lambda = F \begin{vmatrix} r_x & r_y & r_z \\ l & m & n \\ \alpha & \beta & \gamma \end{vmatrix}$$

$$\vec{M}_\lambda = M_\lambda \vec{e}$$

Moment alınan eksen, A noktasına göre alınan momente dik ise:

$$\vec{M}_A \perp \vec{e} \quad \rightarrow \quad M_\lambda = 0$$

Yani bir kuvvetin, moment alınan nokta ile kuvvetin içinde bulunduğu düzlemde yer alan bir eksene göre momenti yoktur.

$$\vec{M}_A = \vec{M}_{Ax} + \vec{M}_{Ay} + \vec{M}_{Az}$$

$$\vec{M}_A = M_{Ax} \vec{i} + M_{Ay} \vec{j} + M_{Az} \vec{k}$$

$$\vec{M}_A = M_{x'} \vec{i}' + M_{y'} \vec{j}' + M_{z'} \vec{k}'$$

$$\vec{M}_{Ax} = \vec{M}_{Ax'} = \vec{M}_{x'}$$

$$\vec{M}_{Ay} = \vec{M}_{Ay'} = \vec{M}_{y'}$$

$$\vec{M}_{Az} = \vec{M}_{Az'} = \vec{M}_{z'}$$

$$\vec{M}_O = \vec{M}_{Ox} + \vec{M}_{Oy} + \vec{M}_{Oz}$$

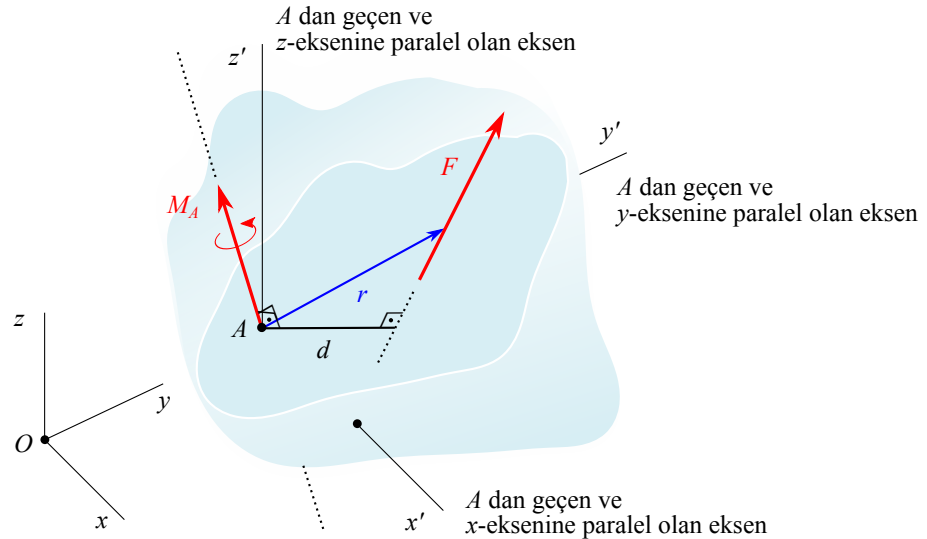
$$\vec{M}_O = M_{Ox} \vec{i} + M_{Oy} \vec{j} + M_{Oz} \vec{k}$$

$$\vec{M}_O = M_x \vec{i} + M_y \vec{j} + M_z \vec{k}$$

\vec{M}_{Ax} : A dan geçen ve x-eksenine paralel olan eksene göre moment

\vec{M}_{Ay} : A dan geçen ve y-eksenine paralel olan eksene göre moment

\vec{M}_{Az} : A dan geçen ve z-eksenine paralel olan eksene göre moment

Varignon Teoremi

$$\vec{M}_A^R = \vec{r} \times \vec{R}$$

$$\vec{M}_A^{F1} = \vec{r} \times \vec{F}_1$$

$$\vdots$$

$$\vec{M}_A^{Fn} = \vec{r} \times \vec{F}_n$$

$$\vec{r} \times \vec{R} = \vec{r} \times (\vec{F}_1 + \dots + \vec{F}_n) = \vec{r} \times \vec{F}_1 + \dots + \vec{r} \times \vec{F}_n$$

$$\vec{M}_A^R = \vec{M}_A^{F1} + \dots + \vec{M}_A^{Fn}$$

$$M_{Ax}^R = M_{Ax}^{F1} + \dots + M_{Ax}^{Fn}$$

$$M_{Ay}^R = M_{Ay}^{F1} + \dots + M_{Ay}^{Fn}$$

$$M_{Az}^R = M_{Az}^{F1} + \dots + M_{Az}^{Fn}$$

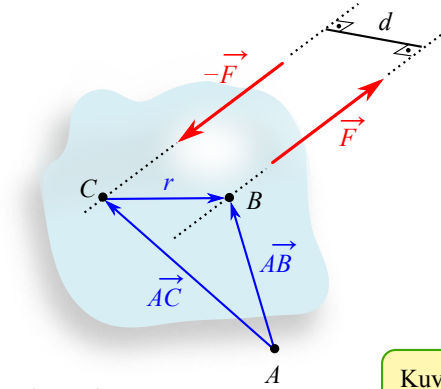
$$\vdots$$

$$\vec{R} = \vec{F}_1 + \dots + \vec{F}_n$$

Bir noktada kesişen kuvvetlerin bileşkesinin herhangi bir noktaya (veya eksene) göre momenti, kuvvetlerin o noktaya (veya eksene) göre momentleri toplamına eşittir.

Kuvvet çifti

Kuvvet çifti, birbirine paralel, eşit şiddette ve zıt yönde olan iki kuvvetten oluşan bir sistemdir ($d \neq 0$).

$$\vec{R} = \vec{F} + (-\vec{F})$$

$$\vec{R} = \vec{0}$$

Kuvvet çiftinin bileşkesi sıfırdır.

Kuvvet çiftinin sadece döndürme etkisi vardır.

Kuvvet çiftinin sadece momenti önemli olduğu için, momentleri eşit olan kuvvet çiftlerine **denk kuvvet çiftleri** denir.

Kuvvet çiftinin **herhangi** bir A noktasına göre momentini alalım.

$$\vec{M}_A = \vec{AB} \times \vec{F} + \vec{AC} \times (-\vec{F}) = (\vec{AB} - \vec{AC}) \times \vec{F} = \vec{r} \times \vec{F}$$

Kuvvet çiftinin momenti, moment alınan noktadan bağımsızdır.

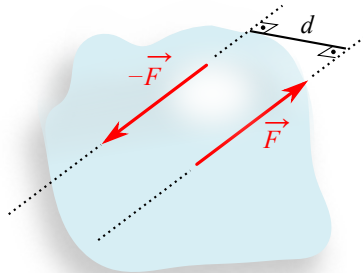
$$\vec{M} = \vec{r} \times \vec{F}$$

Kuvvet çiftinin momenti serbest vektördür.

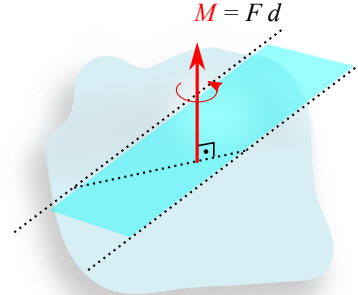
Kuvvet çiftinin nereye uygulandığı önemli değildir.

$$\vec{AB} = \vec{AC} + \vec{r}$$

$$\vec{r} = \vec{AB} - \vec{AC}$$

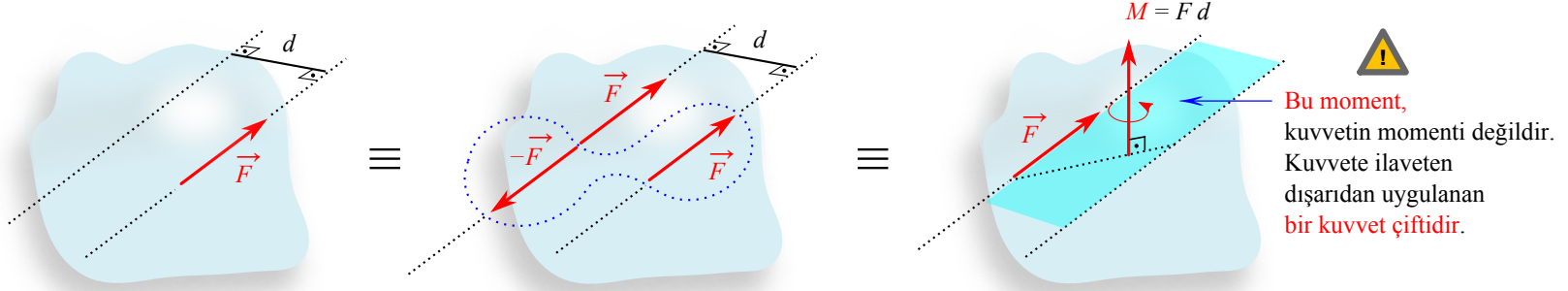
\equiv

Kuvvet çiftini, çoğunlukla, kuvvetler düzlemine dik olan bir moment vektörü ile gösteririz.

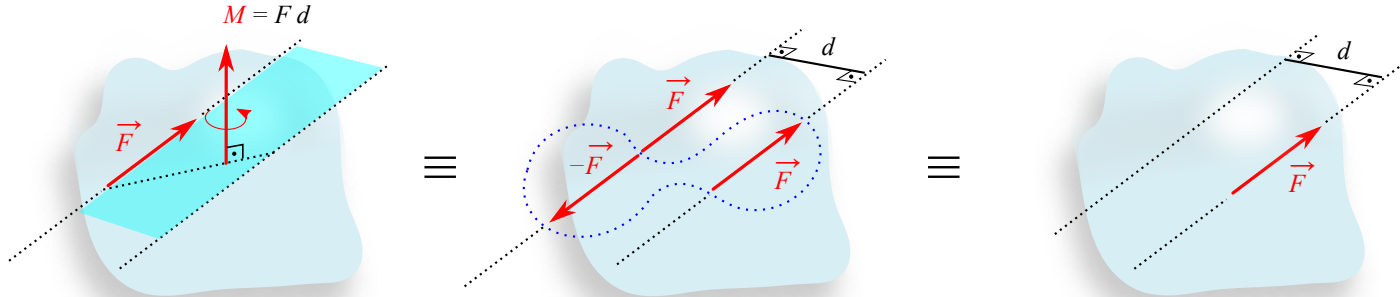
Bir kuvvetin tesir çizgisinin değiştirilmesi

Bir kuvvet, tesir çizgisi üzerinde kaydırıldığı zaman etkisi değişmez. Ama tesir çizgisinin dışına çıkarılırsa etkisi değişir. Kuvvetin tesir çizgisini değiştirmek istediğimiz zaman, etkisinin değişmemesi için kuvvete ilaveten bir de kuvvet çifti uygulamak gerekir.

Bir kuvveti, başka bir tesir çizgisine taşıırken kuvvetin yönünü ve şiddetini bozmadan aynen taşıyoruz. Ayrıca yanına bir de kuvvet çifti ilave ederiz. Bu kuvvet çiftinin momenti, kuvvetin, yeni tesir çizgisi üzerindeki herhangi bir noktaya göre momentine eşittir.

Bazen de bir kuvvet ile kuvvet çiftinden oluşan bir sistemin yerine geçecek bir tek kuvvet yerleştiririz.

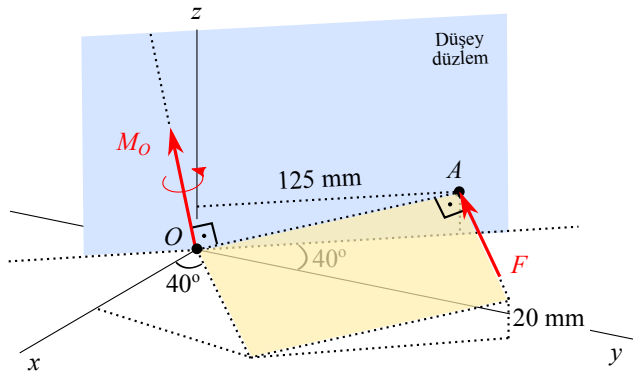
Örnek Problem 2/20

50 N-luk bir kuvvet, endüstriyel bir su vanasının koluna şekildeki gibi uygulanmıştır. Kuvvet yataydır ve OA koluna diktir. Kuvvetin, O noktasına göre momentini kartezyen koordinatlardaki birim vektörler cinsinden yazınız.

Verilenler:

$$F = 50 \text{ N}$$

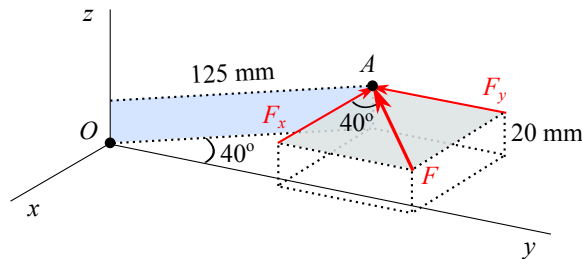
1. Çözüm

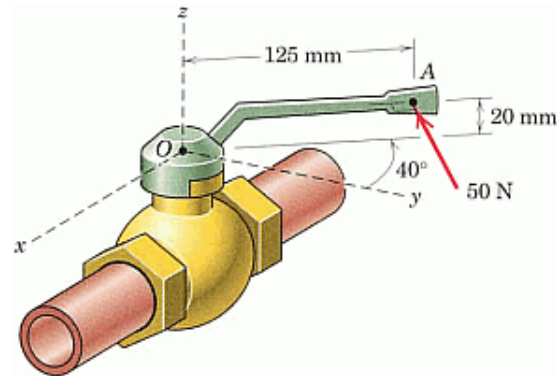
Momentin yönünü belirten işaretleri biz yerleştiririz.

İstenenler:

$$\vec{M}_O = M_x \vec{i} + M_y \vec{j} + M_z \vec{k}$$

$$\vec{F} = F_x \vec{i} + F_y \vec{j} = -50 \cos 40^\circ \vec{i} - 50 \sin 40^\circ \vec{j} \text{ N}$$

↓ Momentin yönünü bozmaması için F_x ve F_y nin işaretini atarız.

$$M_x = |F_y| (20) = 50 \sin 40^\circ (20) = 643 \text{ N}\cdot\text{mm}$$

$$M_y = -|F_x| (20) = -50 \cos 40^\circ (20) = -766 \text{ N}\cdot\text{mm}$$

$$M_z = F (125) = 50 (125) = 6250 \text{ N}\cdot\text{mm}$$

$$\vec{M}_O = M_x \vec{i} + M_y \vec{j} + M_z \vec{k}$$

$$\vec{M}_O = 643 \vec{i} - 766 \vec{j} + 6250 \vec{k} \text{ N}\cdot\text{mm}$$

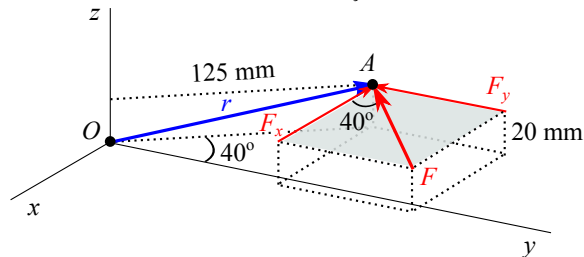
Örnek Problem 2/20

50 N-luk bir kuvvet, endüstriyel bir su vanasının koluna şekildeki gibi uygulanmıştır. Kuvvet yataydır ve OA koluna diktir. Kuvvetin, O noktasına göre momentini kartezyen koordinatlardaki birim vektörler cinsinden yazınız.

Verilenler:

$$F = 50 \text{ N}$$

2. Çözüm

$$\vec{r} = r_x \vec{i} + r_y \vec{j} + r_z \vec{k}$$

$$\vec{r} = \vec{OA}$$

$$\vec{r} = -125 \sin 40^\circ \vec{i} + 125 \cos 40^\circ \vec{j} + 20 \vec{k} \text{ mm}$$

$$\vec{F} = F_x \vec{i} + F_y \vec{j} + F_z \vec{k}$$

$$\vec{F} = -50 \cos 40^\circ \vec{i} - 50 \sin 40^\circ \vec{j} \text{ N}$$

İstenenler:

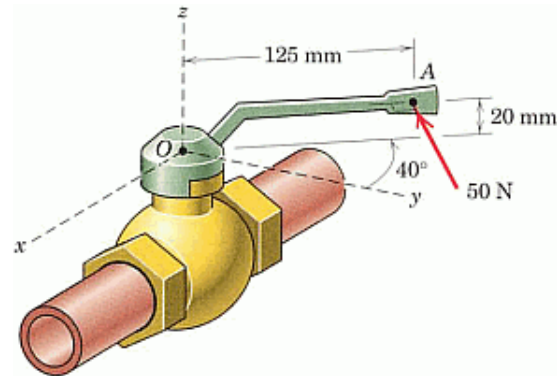
$$\vec{M}_O = M_x \vec{i} + M_y \vec{j} + M_z \vec{k}$$

$$\vec{M}_O = \vec{r} \times \vec{F} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ r_x & r_y & r_z \\ F_x & F_y & F_z \end{vmatrix}$$

$$\vec{M}_O = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ -125 \sin 40^\circ & 125 \cos 40^\circ & 20 \\ -50 \cos 40^\circ & -50 \sin 40^\circ & 0 \end{vmatrix}$$

$$\vec{M}_O = 643 \vec{i} - 766 \vec{j} + 6250 \vec{k} \text{ N}\cdot\text{mm}$$

Vektörel çarpım ile moment hesaplanınca momentin yönünü belirten işaretler kendiliğinden gelir.

Örnek Problem 2/20

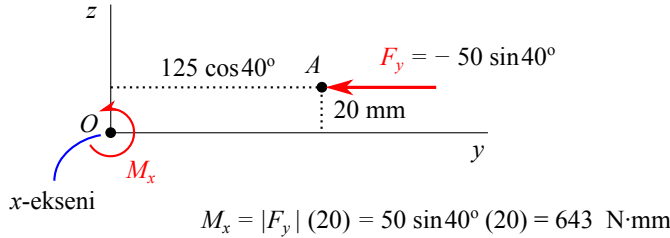
50 N-luk bir kuvvet, endüstriyel bir su vanasının koluna şekildeki gibi uygulanmıştır. Kuvvet yataydır ve OA koluna diktir. Kuvvetin, O noktasına göre momentini kartezyen koordinatlardaki birim vektörler cinsinden yazınız.

Verilenler:

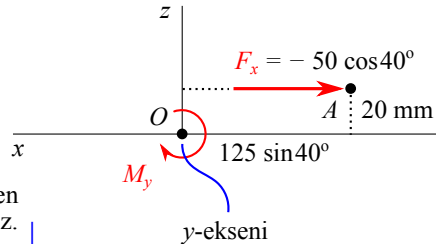
$$F = 50 \text{ N}$$

3. Çözüm

x-eksenine göre moment:

y-eksenine göre moment:

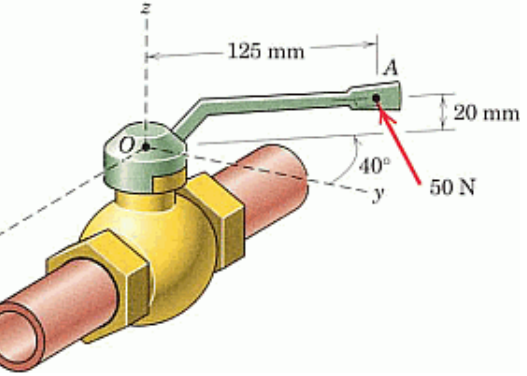
İstenenler:

Momentin yönünü belirten işaretleri biz yerleştiririz.

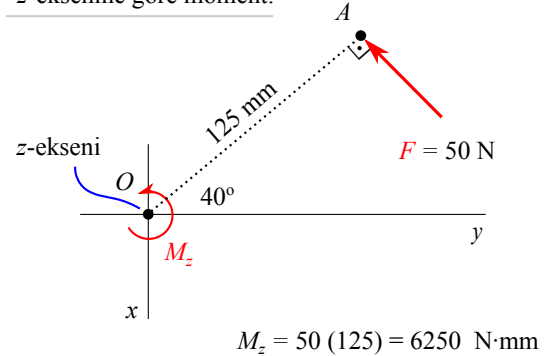
$$\vec{M}_O = M_x \vec{i} + M_y \vec{j} + M_z \vec{k}$$

$$M_z = 50 (125) = 6250 \text{ N}\cdot\text{mm}$$

Momentin yönünü bozmaması için F_x ve F_y nin işaretini atarız.

z-eksenine göre moment:

$$\vec{M}_O = 643 \vec{i} - 766 \vec{j} + 6250 \vec{k} \text{ N}\cdot\text{mm}$$

Örnek Problem 2/21

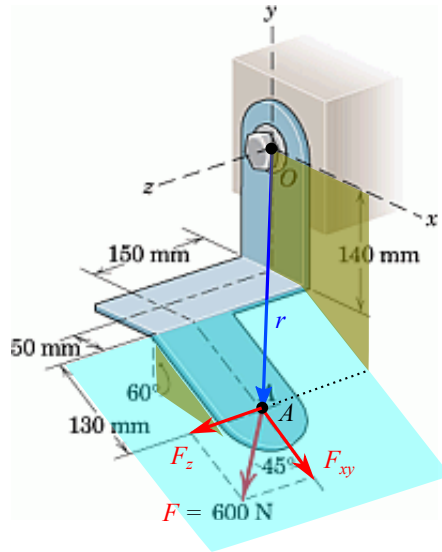
Şekildeki 600 N-luk kuvveti, O noktasından geçen bir tesir çizgisine taşıyınız.

Verilenler:

$$F = 600 \text{ N}$$

Çözüm

Bir kuvveti, başka bir tesir çizgisine taşıırken, kuvvetin yönünü ve şiddetini bozmadan aynen taşırız. Ayrıca yanına bir de kuvvet çifti ilave ederiz. Bu kuvvet çiftinin momenti, kuvvetin, yeni tesir çizgisi üzerindeki herhangi bir noktaya göre momentine eşittir.

$$\vec{F} = \vec{F}_{xy} + \vec{F}_z = \vec{F}_x + \vec{F}_y + \vec{F}_z$$

$$F_{xy} = F \cos 45^\circ$$

$$F_x = F_{xy} \sin 60^\circ = F \cos 45^\circ \sin 60^\circ$$

$$F_y = -F_{xy} \cos 60^\circ = -F \cos 45^\circ \cos 60^\circ$$

$$F_z = F \sin 45^\circ$$

$$\vec{F} = F_x \vec{i} + F_y \vec{j} + F_z \vec{k}$$

$$\vec{F} = 367 \vec{i} - 212 \vec{j} + 424 \vec{k} \text{ N}$$

$$\vec{r} = r_x \vec{i} + r_y \vec{j} + r_z \vec{k}$$

$$\vec{r} = \vec{OA} = (50 + 130 \sin 60^\circ) \vec{i} - (140 + 130 \cos 60^\circ) \vec{j} + 150 \vec{k} \text{ mm}$$

$$\vec{r} = 162.6 \vec{i} - 205 \vec{j} + 150 \vec{k} \text{ mm}$$

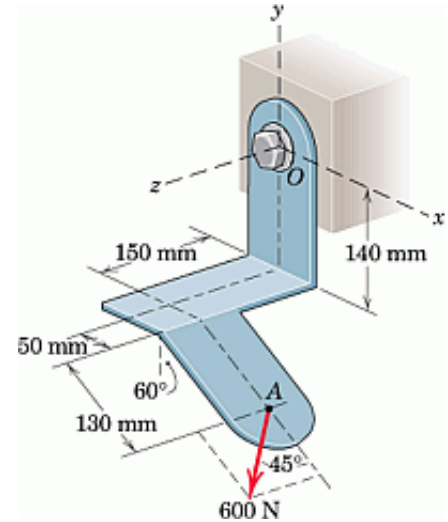
İstenenler:

$$M_O = ?$$

$$\vec{M}_O = \vec{r} \times \vec{F} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ r_x & r_y & r_z \\ F_x & F_y & F_z \end{vmatrix}$$

$$\vec{M}_O = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ 162.6 & -205 & 150 \\ 367 & -212 & 424 \end{vmatrix}$$

$$\vec{M}_O = -55.2 \vec{i} - 13.9 \vec{j} + 40.8 \vec{k} \text{ N}\cdot\text{m}$$

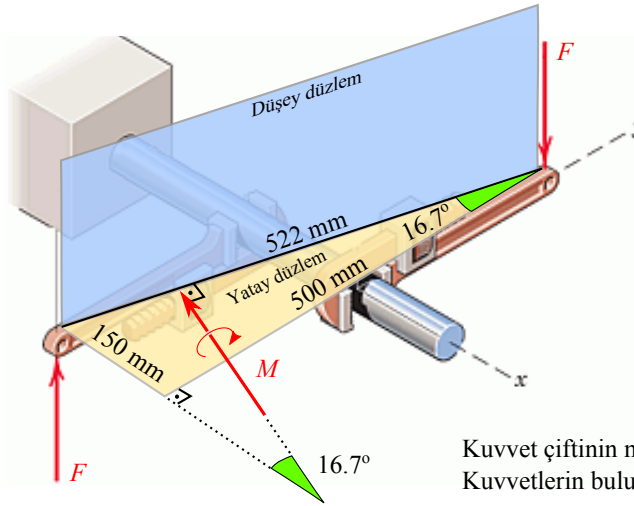
Örnek Problem 2/22

150 N-luk iki kuvvetten oluşan şekildeki kuvvet çiftinin momentini birim vektörler cinsinden yazınız.

Verilenler:

$$F = 150 \text{ N}$$

Çözüm

Kuvvet çiftinin momenti, moment alınan noktadan bağımsızdır. Yani serbest vektördür. Kuvvetlerin bulunduğu düzleme diktir ve yönü sağ el kuralı ile bulunur.

İstenenler:

$$M = ?$$

$$M = F d \quad d^2 = 150^2 + 500^2$$

$$M = 150 (522) \text{ N}\cdot\text{mm}$$

$$M = 78.3 \text{ N}\cdot\text{m}$$

$$\vec{M} = M_x \vec{i} + M_y \vec{j}$$

$$M_x = -M \cos 16.7^\circ$$

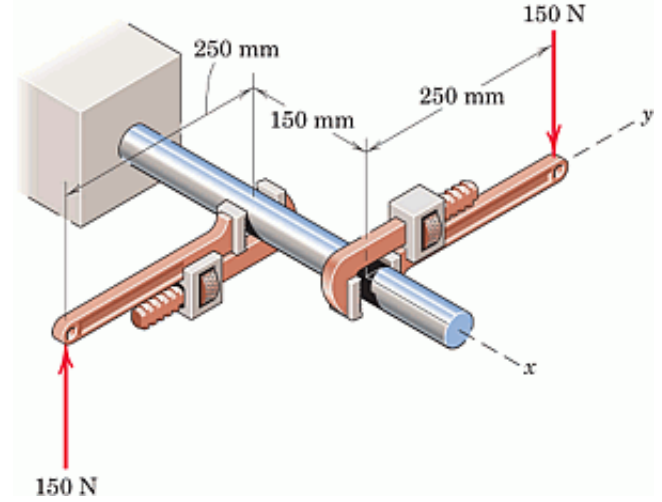
$$M_y = M \sin 16.7^\circ$$

veya

$$M_x = -150 (250) - 150 (250) \text{ N}\cdot\text{mm}$$

$$M_y = 150 (150) \text{ N}\cdot\text{mm}$$

$$\vec{M} = -75 \vec{i} + 22.5 \vec{j} \text{ N}\cdot\text{m}$$

Örnek Problem 2/23

Şekildeki F kuvvetinin CD çizgisine göre momentinin şiddeti $50 \text{ N}\cdot\text{m}$ ise F nin şiddetini bulunuz.

Verilenler:

$$M_L = 50 \text{ N}\cdot\text{m}$$

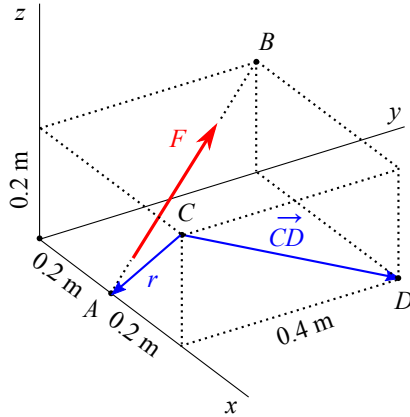
$$A (0.2, 0, 0)$$

$$B (0, 0.4, 0.2)$$

$$C (0.4, 0, 0.2)$$

$$D (0.4, 0.4, 0)$$

Çözüm

$$\vec{r} = r_x \vec{i} + r_y \vec{j} + r_z \vec{k}$$

$$\vec{r} = \vec{CA}$$

$$\vec{r} = -0.2 \vec{i} - 0.2 \vec{k} \text{ m}$$

İstenenler:

$$F = ?$$

$$\vec{AB} = -0.2 \vec{i} + 0.4 \vec{j} + 0.2 \vec{k} \text{ m}$$

$$\overline{AB}^2 = (-0.2)^2 + 0.4^2 + 0.2^2 \text{ m}^2$$

$$\overline{AB} = 0.49 \text{ m}$$

$$\vec{CD} = 0.4 \vec{j} - 0.2 \vec{k} \text{ m}$$

$$\overline{CD}^2 = 0.4^2 + (-0.2)^2 \text{ m}^2$$

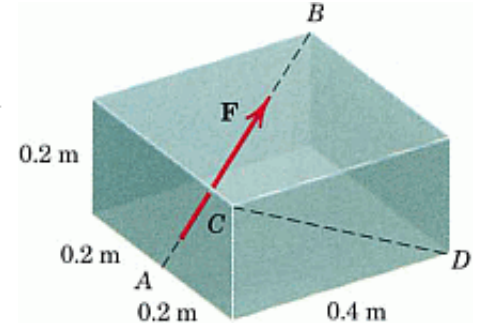
$$\overline{CD} = 0.447 \text{ m}$$

$$\vec{F} = F(l \vec{i} + m \vec{j} + n \vec{k}) = F \frac{\vec{AB}}{\overline{AB}}$$

$$\vec{F} = F(-0.41 \vec{i} + 0.82 \vec{j} + 0.41 \vec{k})$$

$$\vec{u}_{CD} = \alpha \vec{i} + \beta \vec{j} + \gamma \vec{k} = \frac{\vec{CD}}{\overline{CD}}$$

$$\vec{u}_{CD} = 0.894 \vec{j} - 0.447 \vec{k}$$

$$M_L = F \begin{vmatrix} r_x & r_y & r_z \\ l & m & n \\ \alpha & \beta & \gamma \end{vmatrix}$$

$$M_L = F \begin{vmatrix} -0.2 & 0 & -0.2 \\ -0.41 & 0.82 & 0.41 \\ 0 & 0.894 & -0.447 \end{vmatrix} = 50$$

$$F = 228 \text{ N}$$

Bir kuvvet sisteminin bileşkeleri

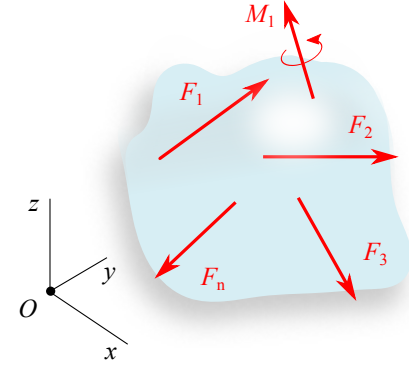
Bazen göz önüne alınan kuvvet sisteminin yerine geçecek bir tek kuvvet aranır.

Bu bileşke kuvvetin yönü, şiddeti ve tesir çizgisinin nereden geçtiği bulunmalıdır.

Üç boyutlu kuvvet sistemleri her zaman bir tek kuvvete indirgenemeyebilir.

Onun yerine, çoğunlukla, kuvvetleri keyfi olarak seçilen bir noktaya indirmek ile yetinilir.

Kuvvet sistemini herhangi bir noktaya indirmediğimiz zaman sistem, çoğunlukla, bir kuvvet ve bir kuvvet çiftinden meydana gelen bir sisteme dönüşür.

Bileşke kuvvet

$$\vec{R} = R_x \vec{i} + R_y \vec{j} + R_z \vec{k} = R (l_R \vec{i} + m_R \vec{j} + n_R \vec{k})$$

$$\vec{R} = \vec{F}_1 + \vec{F}_2 + \dots + \vec{F}_n = (F_{1x} \vec{i} + F_{1y} \vec{j} + F_{1z} \vec{k}) + (F_{2x} \vec{i} + F_{2y} \vec{j} + F_{2z} \vec{k}) + \dots + (F_{nx} \vec{i} + F_{ny} \vec{j} + F_{nz} \vec{k}) = \Sigma \vec{F}$$

$$\vec{R} = \underbrace{(F_{1x} + F_{2x} + \dots + F_{nx})}_{=\Sigma F_x} \vec{i} + \underbrace{(F_{1y} + F_{2y} + \dots + F_{ny})}_{=\Sigma F_y} \vec{j} + \underbrace{(F_{1z} + F_{2z} + \dots + F_{nz})}_{=\Sigma F_z} \vec{k}$$

Bileşke kuvvet çifti

$$\vec{M} = M_x \vec{i} + M_y \vec{j} + M_z \vec{k} = M (l_M \vec{i} + m_M \vec{j} + n_M \vec{k}) = \Sigma \vec{M}$$

Bileşke kuvvetin yönünü ve şiddetini bulmak için:

Benzer şekilde, bileşke kuvvet çiftinin yönünü ve şiddetini bulmak için:

$$R_x = \Sigma F_x$$

$$R_y = \Sigma F_y$$

$$R_z = \Sigma F_z$$

$$R^2 = R_x^2 + R_y^2 + R_z^2$$

$$R_x = R l_R$$

$$R_y = R m_R$$

$$R_z = R n_R$$

$$l^2 + m^2 + n^2 = 1$$

$$M_x = \Sigma M_x$$

$$M_y = \Sigma M_y$$

$$M_z = \Sigma M_z$$

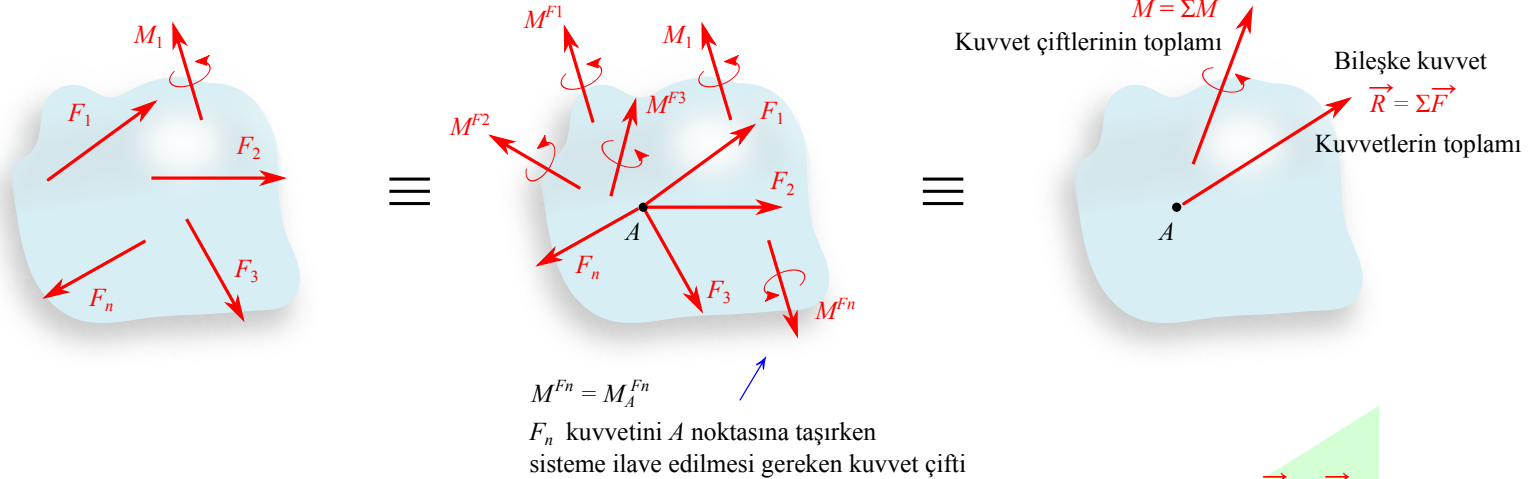
$$M^2 = M_x^2 + M_y^2 + M_z^2$$

$$M_x = M l_M$$

$$M_y = M m_M$$

$$M_z = M n_M$$

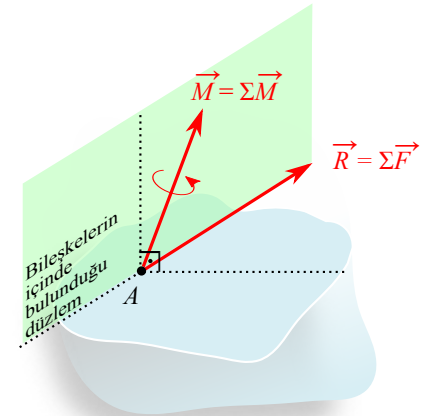
Bir kuvvet sisteminin keyfi olarak seçilen bir noktaya indirgenmesi

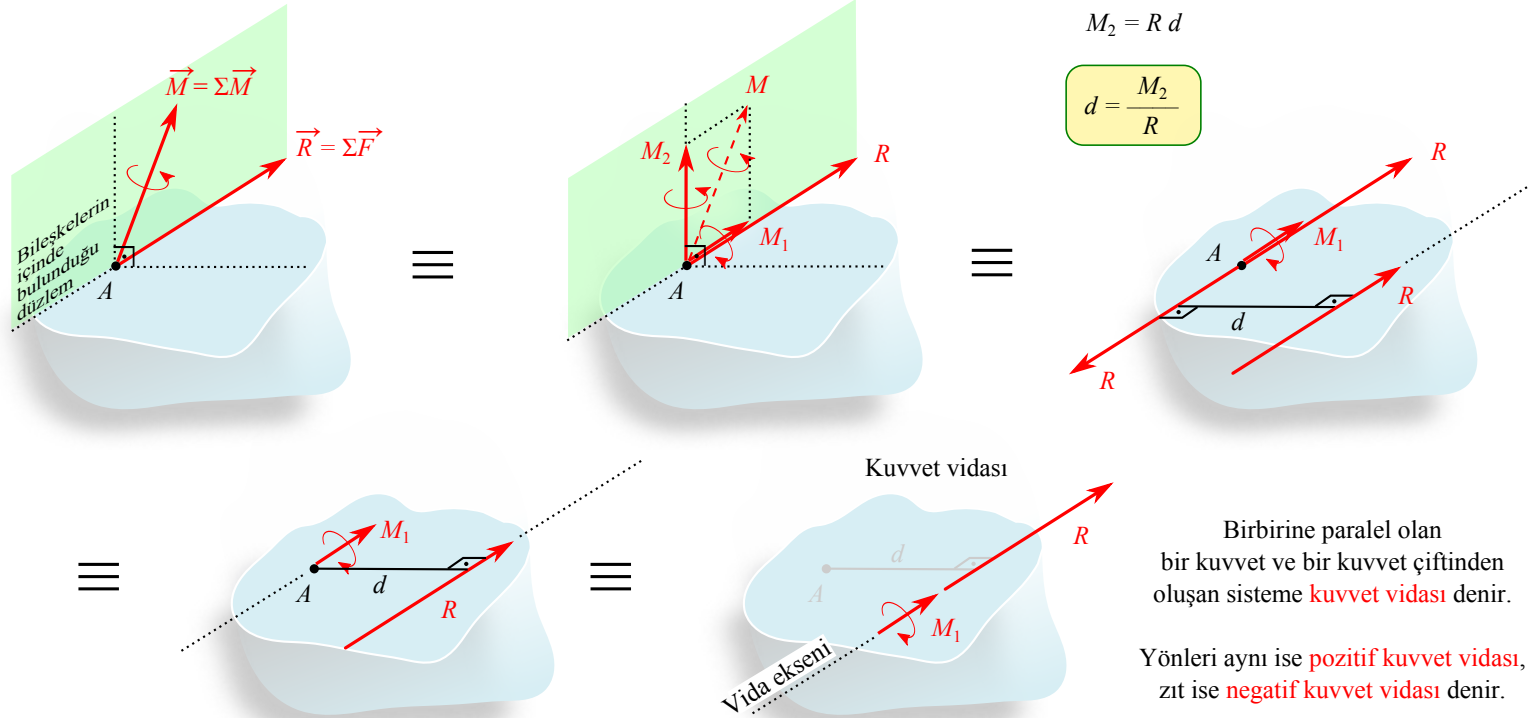
Bir kuvvet sistemini herhangi bir noktaya indirmek istediğimiz zaman bütün kuvvetleri o noktaya taşıyoruz.

Kuvvetleri taşıırken sisteme ilave etmemiz gereken kuvvet çiftlerini de ilave ederiz.

Bu kuvvet çiftlerinin momentleri, kuvvetlerin o noktaya göre momentleri kadardır.

Bir noktaya indirgenmiş bir sistemin bir kuvvet vidasına veya bir tek kuvvete indirgenmesi

Birbirine paralel olan bir kuvvet ve bir kuvvet çiftinden oluşan sisteme **kuvvet vidası** denir.

Yönleri aynı ise **pozitif kuvvet vidası**, zıt ise **negatif kuvvet vidası** denir.

Üç boyutlu bir kuvvet sisteminin bir tek kuvvete indirgenebilmesi için $M_1 = 0$ olması gerekir. Yani $\Sigma \vec{M} \perp \vec{R}$ olmalıdır.

$$\Sigma \vec{M} \cdot \vec{R} = 0$$

$$\Sigma \vec{M} \perp \vec{R}$$

Örnek Problem 2/24

Üç tane eşit kuvvet eşkenar üçgen bir levhaya şekildeki gibi uygulanmıştır. Bu kuvvet sistemini O noktasına indirgeyiniz. R nin M ye dik olduğunu gösteriniz.

Verilenler:

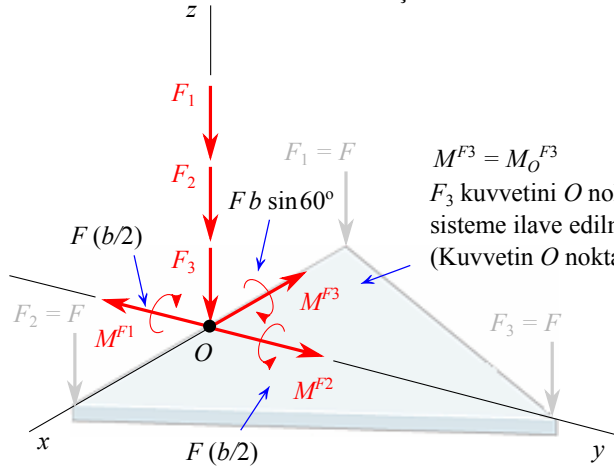
$$F_1 = F$$

$$F_2 = F$$

$$F_3 = F$$

 b

Çözüm

$$M^{F3} = M_O^{F3}$$

F_3 kuvvetini O noktasına taşıırken sisteme ilave edilmesi gereken kuvvet çifti (Kuvvetin O noktasına göre momentine eşittir.)

İstenenler:

$$R = ?$$

$$M = ?$$

$$\vec{R} = \Sigma \vec{F}$$

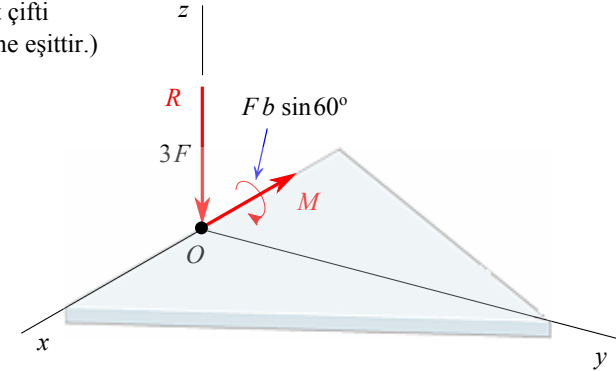
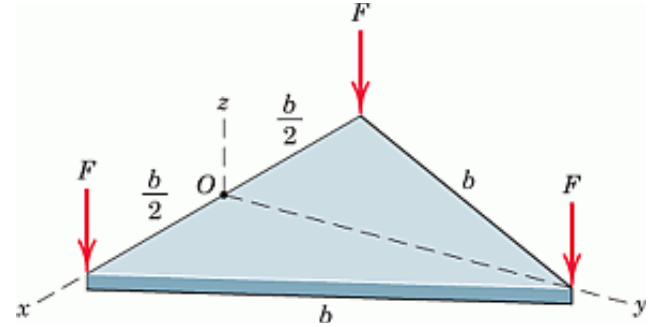
$$\vec{R} = \vec{F}_1 + \vec{F}_2 + \vec{F}_3$$

$$\vec{R} = -3F \vec{k}$$

$$\vec{M} = \Sigma \vec{M}$$

$$\vec{M} = \vec{M}^{F1} + \vec{M}^{F2} + \vec{M}^{F3}$$

$$\vec{M} = -F b \sin 60^\circ \vec{i}$$

 \equiv

$$\vec{R} \cdot \vec{M} = 0 \text{ ise: } \vec{R} \perp \vec{M}$$

$$(-3F)(-F b \sin 60^\circ) \vec{k} \cdot \vec{i} = 0$$

$$\vec{R} \perp \vec{M}$$

Örnek Problem 2/25

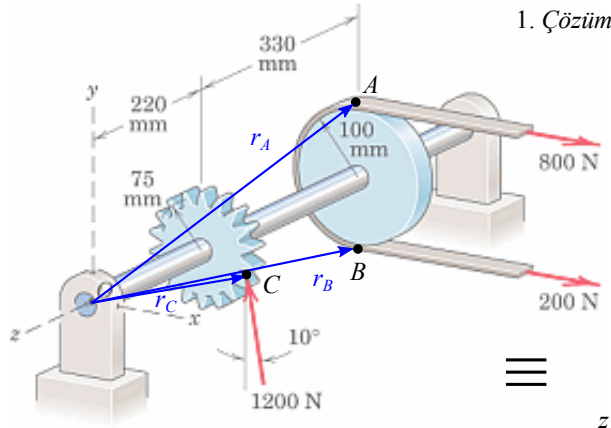
Şekildeki kasnak ve dişliye şekilde görülen kuvvetler etki etmektedir. Bu kuvvetlerden oluşan sistemi O noktasına indirgeyiniz.

Verilenler:

$$T_1 = 800 \text{ N}$$

$$T_2 = 200 \text{ N}$$

$$F = 1200 \text{ N}$$

1. Çözüm

$$\vec{R} = \Sigma \vec{F} \quad \vec{R} = \vec{T}_1 + \vec{T}_2 + \vec{F}$$

$$\vec{R} = (800 + 200 - 1200 \sin 10^\circ) \vec{i} + 1200 \cos 10^\circ \vec{j} \text{ N}$$

İstenenler:

$$R = ?$$

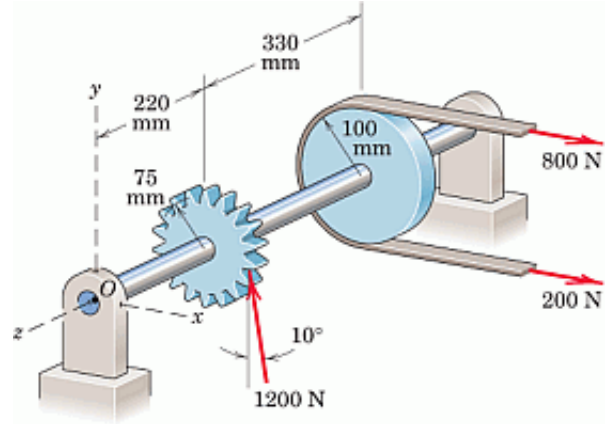
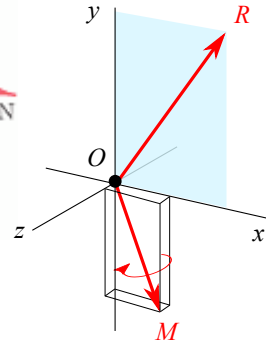
$$M = ?$$

$$\vec{R} = 792 \vec{i} + 1182 \vec{j} \text{ N}$$

$$A (0, 100, -550) \quad \vec{r}_A = \vec{OA} = 100 \vec{j} - 550 \vec{k} \text{ mm}$$

$$B (0, -100, -550) \quad \vec{r}_B = \vec{OB} = -100 \vec{j} - 550 \vec{k} \text{ mm}$$

$$C (75, 0, -220) \quad \vec{r}_C = \vec{OC} = 75 \vec{i} - 220 \vec{k} \text{ mm}$$

$$\vec{M} = \Sigma \vec{M}$$

$$\vec{M} = \vec{M}^{T1} + \vec{M}^{T2} + \vec{M}^F$$

$$\vec{M} = \vec{r}_A \times \vec{T}_1 + \vec{r}_B \times \vec{T}_2 + \vec{r}_C \times \vec{F}$$

$$\vec{M} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ 0 & 100 & -550 \\ 800 & 0 & 0 \end{vmatrix} + \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ 0 & -100 & -550 \\ 200 & 0 & 0 \end{vmatrix} + \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ 75 & 0 & -220 \\ -208.4 & 1181.8 & 0 \end{vmatrix}$$

$$\vec{M} = 260 \vec{i} - 504 \vec{j} + 28.6 \vec{k} \text{ N}\cdot\text{m}$$

Örnek Problem 2/25

Şekildeki kasnak ve dişliye şekilde görülen kuvvetler etki etmektedir. Bu kuvvetlerden oluşan sistemi O noktasına indirgeyiniz.

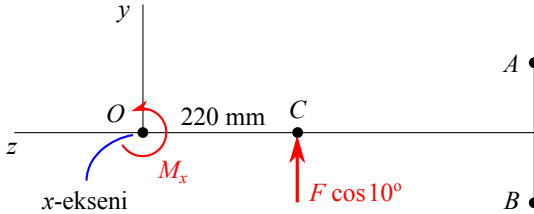
Verilenler:

$$T_1 = 800 \text{ N}$$

$$T_2 = 200 \text{ N}$$

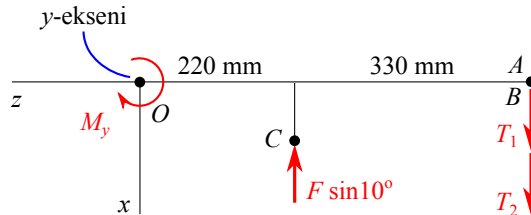
$$F = 1200 \text{ N}$$

2. Çözüm Bileşke kuvvet çiftinin momentini bulmak için 2. yol
x-eksenine göre moment:

$$M_x = 1200 \cos 10^\circ (220) \text{ N}\cdot\text{mm} = 260 \text{ N}\cdot\text{m}$$

y-eksenine göre moment:

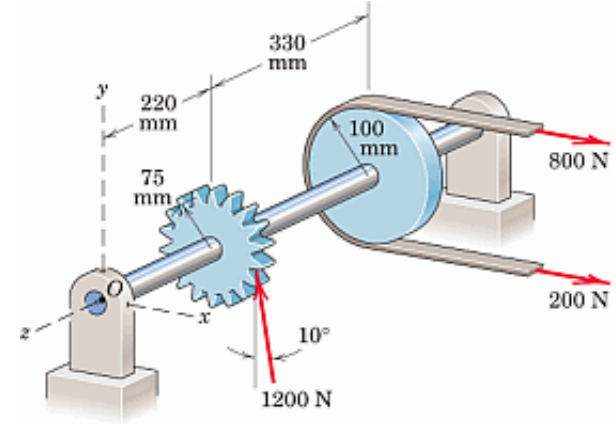

$$M_y = -800 (550) - 200 (550) + 1200 \sin 10^\circ (220) \text{ N}\cdot\text{mm} = -504 \text{ N}\cdot\text{m}$$

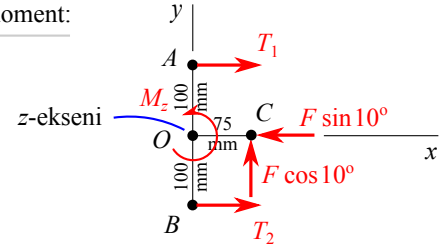
İstenenler:

$$R = ?$$

$$M = ?$$

z-eksenine göre moment:

$$M_z = 1200 \cos 10^\circ (75) - 800 (100) + 200 (100) \text{ N}\cdot\text{mm} = 28.6 \text{ N}\cdot\text{m}$$

$$\vec{M} = M_x \vec{i} + M_y \vec{j} + M_z \vec{k}$$

$$\vec{M} = 260 \vec{i} - 504 \vec{j} + 28.6 \vec{k} \text{ N}\cdot\text{m}$$

Örnek Problem 2/26

Şekildeki direğe şekildeki gibi etki eden iki kuvveti bir kuvvet vidasına indirgeyiniz. Kuvvet vidasının tesir çizgisinin y - z düzlemini kestiği P noktasının koordinatlarını bulunuz.

Verilenler:

$$F_1 = T$$

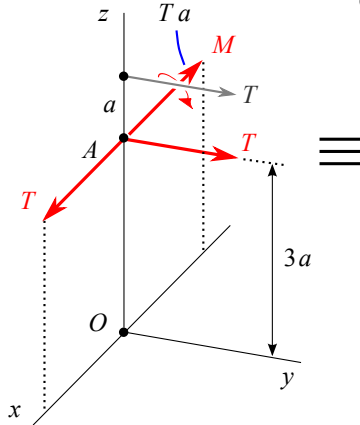
$$F_2 = T$$

İstenenler:

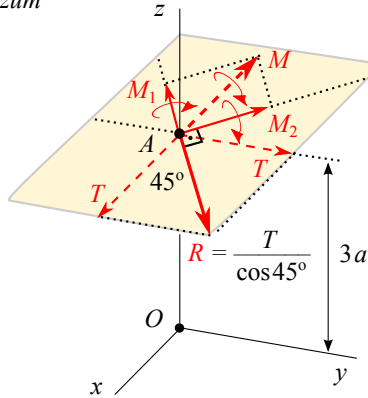
$$R = ?$$

$$M_1 = ?$$

$$P(x, y, z) = ?$$

Çözüm

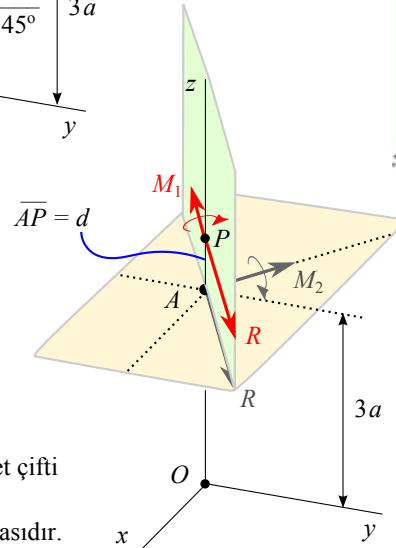

$$M = Ta$$

$$M_1 = Ta \cos 45^\circ$$

$$M_2 = Ta \cos 45^\circ$$

≡

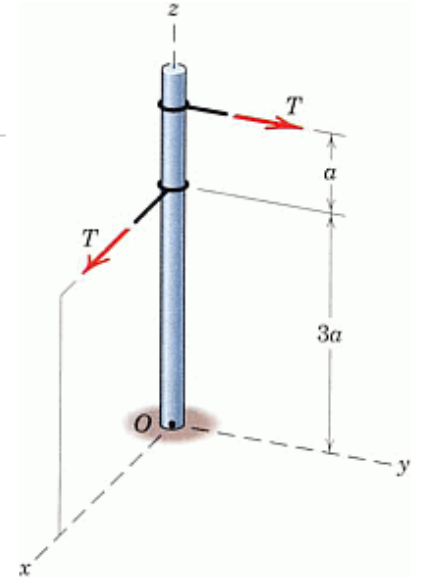
$$\vec{R} = T(\vec{i} + \vec{j})$$

$$\vec{M}_1 = -Ta \cos 45^\circ \cos 45^\circ (\vec{i} + \vec{j})$$

$$\vec{M}_1 = -\frac{Ta}{2}(\vec{i} + \vec{j})$$

Kuvvet vidasının kuvvet çifti

R ile M_1 zıt yönde olduğu için kuvvet vidası, negatif kuvvet vidasıdır.

$$d = \frac{M_2}{R} = a \cos^2 45^\circ = 0.5a$$

$$z = 3a + d = 3.5a$$

$$P(0, 0, 3.5a)$$

P noktası z -ekseni üzerindedir.

Örnek Problem 2/26

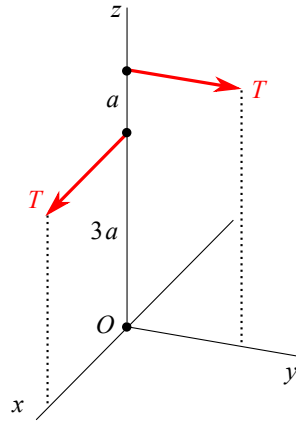
Şekildeki direğe şekildeki gibi etki eden iki kuvveti bir kuvvet vidasına indirgeyiniz.
Kuvvet vidasının tesir çizgisinin y - z düzlemini kestiği P noktasının koordinatlarını bulunuz.

Verilenler:

$$F_1 = T$$

$$F_2 = T$$

Çözüm

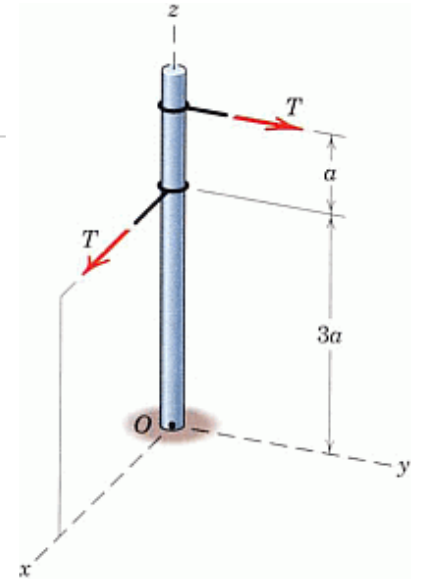

İstenenler:

$$R = ?$$

$$M_1 = ?$$

$$P(x, y, z) = ?$$

Örnek Problem 2/26

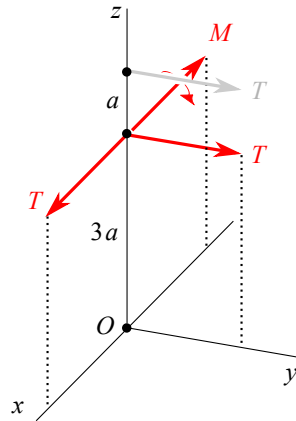
Şekildeki direğe şekildeki gibi etki eden iki kuvveti bir kuvvet vidasına indirgeyiniz.
Kuvvet vidasının tesir çizgisinin y - z düzlemini kestiği P noktasının koordinatlarını bulunuz.

Verilenler:

$$F_1 = T$$

$$F_2 = T$$

Çözüm

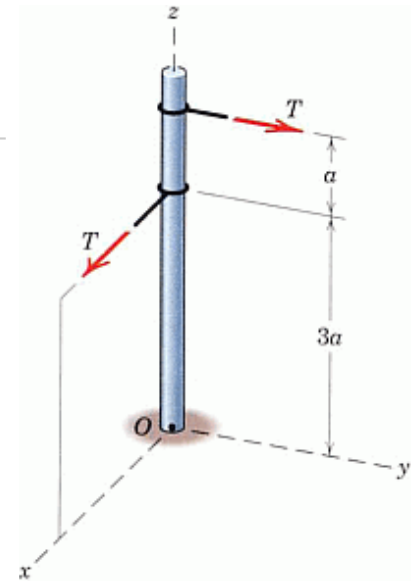

İstenenler:

$$R = ?$$

$$M_1 = ?$$

$$P(x, y, z) = ?$$

Örnek Problem 2/26

Şekildeki direğe şekildeki gibi etki eden iki kuvveti bir kuvvet vidasına indirgeyiniz. Kuvvet vidasının tesir çizgisinin y - z düzlemini kestiği P noktasının koordinatlarını bulunuz.

Verilenler:

$$F_1 = T$$

$$F_2 = T$$

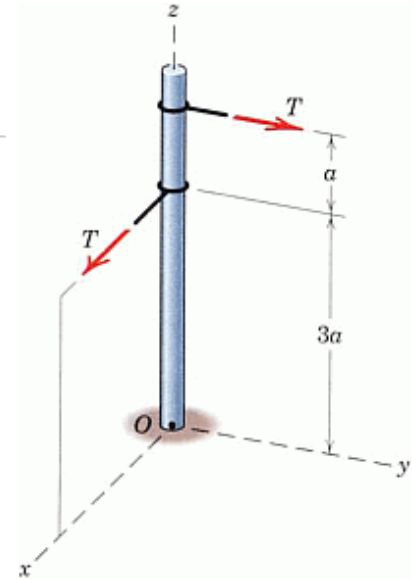
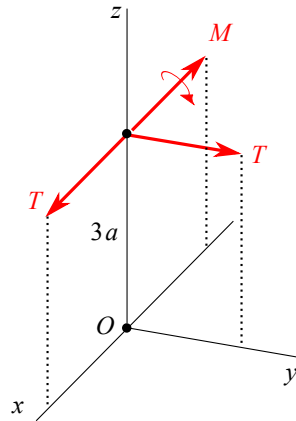
İstenenler:

$$R = ?$$

$$M_1 = ?$$

$$P(x, y, z) = ?$$

Çözüm

Örnek Problem 2/26

Şekildeki direğe şekildeki gibi etki eden iki kuvveti bir kuvvet vidasına indirgeyiniz. Kuvvet vidasının tesir çizgisinin y - z düzlemini kestiği P noktasının koordinatlarını bulunuz.

Verilenler:

$$F_1 = T$$

$$F_2 = T$$

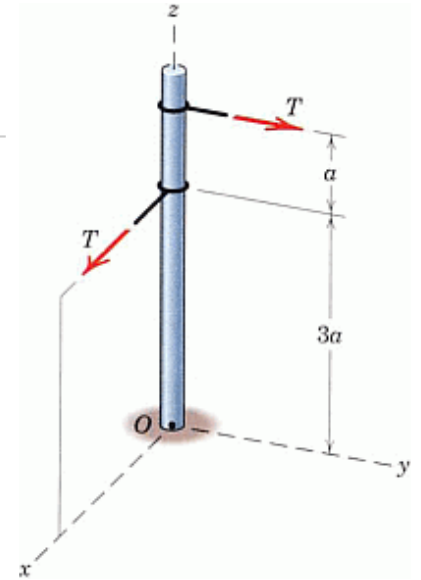
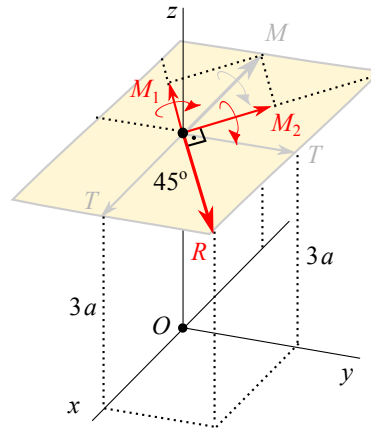
İstenenler:

$$R = ?$$

$$M_1 = ?$$

$$P(x, y, z) = ?$$

Çözüm

Örnek Problem 2/26

Şekildeki direğe şekildeki gibi etki eden iki kuvveti bir kuvvet vidasına indirgeyiniz. Kuvvet vidasının tesir çizgisinin y - z düzlemini kestiği P noktasının koordinatlarını bulunuz.

Verilenler:

$$F_1 = T$$

$$F_2 = T$$

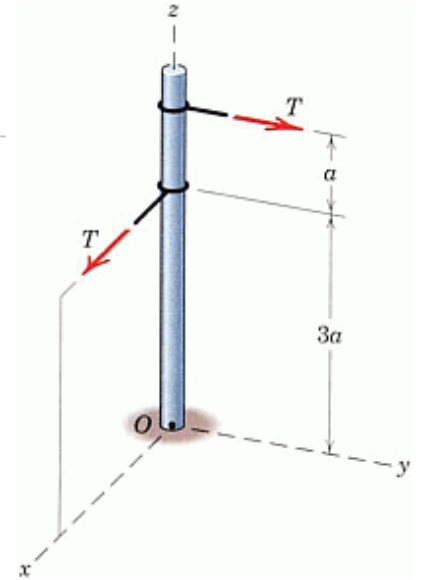
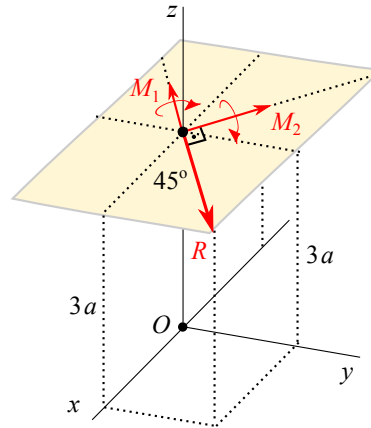
İstenenler:

$$R = ?$$

$$M_1 = ?$$

$$P(x, y, z) = ?$$

Çözüm

Örnek Problem 2/26

Şekildeki direğe şekildeki gibi etki eden iki kuvveti bir kuvvet vidasına indirgeyiniz. Kuvvet vidasının tesir çizgisinin y - z düzlemini kestiği P noktasının koordinatlarını bulunuz.

Verilenler:

$$F_1 = T$$

$$F_2 = T$$

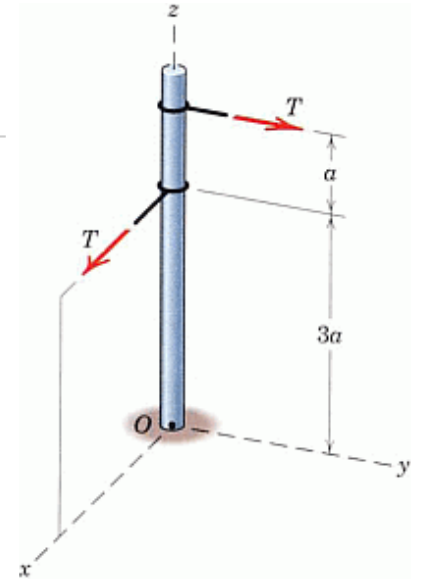
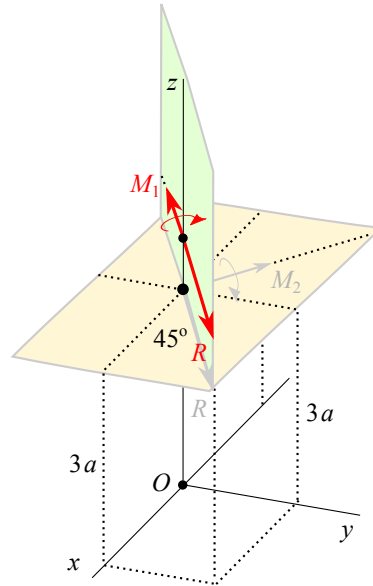
İstenenler:

$$R = ?$$

$$M_1 = ?$$

$$P(x, y, z) = ?$$

Çözüm

Örnek Problem 2/26

Şekildeki direğe şekildeki gibi etki eden iki kuvveti bir kuvvet vidasına indirgeyiniz. Kuvvet vidasının tesir çizgisinin y - z düzlemini kestiği P noktasının koordinatlarını bulunuz.

Verilenler:

$$F_1 = T$$

$$F_2 = T$$

İstenenler:

$$R = ?$$

$$M_1 = ?$$

$$P(x, y, z) = ?$$

Çözüm

